

1975-11-21

1 (10)

SKÖTSELPLAN FÖR DET PLANERADE NATURRESERVATET JÄTTADALEN- ÖGLUNDA GROTTA

Föreliggande skötselplan är utarbetad på grundval av den naturvårdsinventering, som länsstyrelsens naturvårdsenhet utförde i Valleområdet somrarna 1970-71. Planen består av fyra delar, nämligen en allmän del (I), en skötseldel (II), en del som behandlar friluftsanordningar (III) samt en del som behandlar ansvarsfördelning (IV). Planen skall vid uppkommande behov revideras, I bilaga har angivits markägare, prioritering av åtgärder m m,

I ALLMÄN BESKRIVNING

A Data

Areal: 26 ha
Kommun: Skara
Läge: Öglunda socken, 10 km västnordväst om Skövde
Syfte: Att för framtiden bevara ett markant avsnitt av Billingsens diabasbrant med speciellt geologiskt intresse samt bereda allmänheten möjlighet till friluftsliv i detsamma.

B Naturförhållanden

Området utgörs av i framför allt lerskiffer djupt nedskurna bäckraviner vid Jättadalen och Öglunda grotta samt delar av Billingsens diabasplatå och branta diabaskant i anslutning till dessa raviner.

Det 30-40 m mäktiga diabastäcket bildar flerstädes lodräta, ett par tiotal meter höga stup med tydligt framträdande, pelarformig förklyftning i diabasen. I allmänhet är stupen utbildade som talusbranter med ansamlingar av nedfallna diabasblock vid basen. Bitvis är diabasbranten helt täckt av block och/eller morän.

Det vackert utbildade dalgångarna vid Öglunda grotta och Jättadalen är i sina översta, i diabasen nedskurna delar branta och korta, Bottnarna täcks av stora diabasblock. I de lägre delarna utgör de djupt nedskurna bäckraviner, i vilka skiffern flerstädes är blottad, Dalgångarna domineras av ängsgranskog utom i de lägst belägna delarna, där en del lövträd, främst al, förekommer och blockmarkerna till stor del täcks av buskar och mindre lövträd.

II FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

A Allmän målsättning för mark- och vegetationsvård

Den allmänna målsättningen för det planerade naturreservatets skötsel skall vara att skydda landformerna samt skydda och bevara en för Billingsens diabas- och

skifferbranter representativ landskapstyp. Där denna genom ändrad hävd gått förlorad, skall lämpliga åtgärder vidtagas för att återskapa denna.

B. Principer för disposition av mark samt åtgärder av allmän karaktär

Det planerade naturreservatet kan för närvarande med tanke på markutnyttjandet uppdelas i barrskog blandskog och lövskog. Fördelningen mellan dessa framgår av detaljbeskrivningarna (se II:C).

Den nuvarande fördelningen mellan barrskog och lövskog bör i stora drag bevaras, men en viss utökning av lövskogen bör ske i första hand på blandskogens bekostnad, I de barrskogsklädda delarna torde ett fortsatt skogsbruk med inriktning på i första hand gran vara det enda realistiska skötselalternativet. Kalavverkning bör dock undvikas. I de delar, som intas av löv- eller blandskog, bör lövträden gynnas och gran borttagas,

De allmänna skötselåtgärderna skall anpassas till det mål, som uppställts för de olika skötselområdena (se II:C) samt skall i tillämpliga delar ligga till grund för skötseln,

Barrskog

Nedan angivna åtgärder syftar i enlighet med den allmänna målsättningen till ett bevarande av barrskogen. Plantering eller sådd av träd eller buskar i skogligt syfte skall i största möjliga utsträckning undvikas. Skogsbruket skall istället inriktas på en naturlig, successiv självföryngring. Befintliga lövträd i barrskogen sparas.

Engångsåtgärd:

- 1) Nedfallna träd och grövre grenar avlägsnas från utsatta lägen, såsom utmed stigar och vägar.

Underhållsåtgärd:

- 1) Gallring och röjning med inriktning på granskog med lövinslag. Lövträd sparas i största möjliga utsträckning och kalavverkningar undviks.
- 2) Hyggesavfall samt nedfallna träd och grövre grenar avlägsnas från utsatta lägen. såsom utmed stigar och vägar.

Lövskog

En viss utökning av lövskogen bör ske i första hand på blandskogens bekostnad. Plantering eller sådd av träd eller buskar i skogligt syfte skall ej ske,

Engångsåtgärd:

- 1) Röjning och gallring varvid i första hand barrträd borttages.
- 2) Nedfallna träd och grövre grenar avlägsnas från utsatta lägen, såsom utmed stigar.

Underhållsåtgärd:

- 1) Rökning av barrträd samt övriga uppkommande yngre träd kring de äldre träden så länge dessa är livsdugliga. Därefter åtgärder för successiv självföryngring.
- 2) Hyggesavfall samt nedfallna träd och grövre grenar avlägsnas från utsatta lägen, såsom utmed stigar.

C Detaljbeskrivning och detaljåtgärder

Det planerade naturreservatet har indelats i olika skötselområden, vilka avgränsats på grundval av den i området företagna naturvårdsinventeringen somrarna 1970-71. Skötselområdenas avgränsning framgår av bilagd karta.

Varje skötselområde har beskrivits med ledning av naturvårdsinventeringen, varefter målet för skötseln samt åtgärder av engångs- och underhållskaraktär angivits. Då föreliggande förslag utarbetats med endast ovannämnda naturvårdsinventering som grund, torde i vissa fall beskrivningar och förslag till engångs-åtgärder nu vara inaktuella. För att nå eller bevara det mål, som anges för respektive skötselområde skall skötseln anpassas till respektive skötselområdes speciella förutsättningar och karaktär.

Beträffande sociala anordningar hänvisas till del III.

Skötselområde 1

Beskrivning

Relativt brant sluttning, delvis mycket blockrik, samt nedanför denna en mindre dalgång genomfluten av en obetydlig bäck. Ängsgranskog dominerar. Buskskitet är mycket glest och utgörs av spridda bestånd av brakved, rönn och olvon.

Mål

Sluten granskog med inslag av enstaka lövträd och buskar.

Åtgärd

Engångsåtgärd:

Underhållsåtgärd:

Skötselområde 2

Beskrivning

Flackt, moräntäckt parti med barrskog. Stora delar är i det närmaste kalhuggna med endast någon enstaka sparad tall. Hygget är i stor utsträckning återplanterat med gran.

Mål

Sluten granskog med inslag av enstaka lövträd och buskar.

Åtgärd

Engångsåtgärd:

Underhållsåtgärd:

Skötselområde 3

Beskrivning

Sluttande lövskogsbevuxet parti nedanför de branta delarna av Jättadalen, Klibbal dominerar i synnerhet i de lägst liggande delarna i väster. Även ask förekommer allmänt, och i vissa delar är den nästan allenarådande i buskskiktet.

Mål

Sluten lövskog med enstaka buskage*.

Åtgärd

Engångsåtgärd:

Röjning och gallring i såväl träd- som buskskiktet,

Underhållsåtgärd:

Lövskogsbruk utan kalavverkning, En viss försiktig röjning av uppkommande småask och småal. Successiv föryngring av enstaka lövträd och buskar.

Skötselområde 4

Beskrivning

Vacker och markant dalgång, den s k Jättadalen. Dess övre del är utbildad som en kort. men mycket brant dalgång i diabasen. Den i det närmaste lodräta diabasbranten är ett tiotal meter hög och uppvisar en mycket markant pelarformig förklyftning med några helt fristående diabaspelare. Dalbotten nedanför dessa stup är täckt av stora diabasblock. I de lägre delarna är Jättadalen utbildad som en delvis mycket brant erosionsdal i de relativt lättroderade skiffrarna. Ängsartad granskog intar stora arealer på sluttningarna. I buskskiktet som mestadels är obetydligt ingår bl a tibast och berberis.

Mål

Sluten granskog med inslag av enstaka lövträd och buskar.

Åtgärd

Engångsåtgärd:

Underhållsåtgärd:

Viss utsiktsröjning varvid skymmande vegetation borttages,

Skötselområde 5

Beskrivning

Flackt. moräntäckt parti med barrskog.

Mål

Sluten granskog med inslag av enstaka lövträd och buskar.

Åtgärd

Engångsåtgärd:

Underhållsåtgärd:

Skötselområde 6

Beskrivning

Igenväxande beteshagar på sluttningen nedanför diabasbranten. Al och ask har trängt in i norra delen, som är nästan igenvuxen. Den södra delen har fortfarande en del kuperade och öppna partier med spridda hasseldungar. I öster och sydost dominerar gran i trädskiktet.

Mål

Beteshage med glest träd- och buskskikt

Åtgärder

Engångsåtgärd:

Gran borttages. Utglesning av träd- och buskskikt,

Underhållsåtgärd:

Fortsatt bete och en försiktig röjning i buskskiktet. Upprensning av nedfallna träd och grövre grenar.

Skötselområde 7

Beskrivning

Brant sluttning, där berggrunden delvis går i dagen högst upp. Längre ned finns stora blockansamlingar vilka mer eller mindre täcks av morän. Ängsgranskog dominerar. Ganska stora ytor. framför allt i de blockrika delarna utgörs av mossrik granskog, De östra delarna är flacka och täckta av granskog med mer hedartad undervegetation.

Mål

Sluten granskog med inslag av enstaka lövträd och buskar.

Åtgärd

Engångsåtgärd:

Underhållsåtgärd:

Skötselområde 8

Beskrivning

Vacker dalgång vid Öglunda grotta. I sin övre del har den i det närmaste lodräta sidor av diabas, vars pelarformiga förklyftning framträder mycket tydligt bl a genom förekomst av fristående diabaspelare, Dalbotten är täckt av stora diabasblock. Längre ned är dalen uteroderad i skiffer. Som flestades går i dagen på de branta sluttningarna. Granskog dominerar, men i de lägst belägna delarna blir inslaget av lövträd alltmer märkbart, Skifferbranterna har ofta en mycket gles skog med enstaka granar.

Mål

De lägst belägna delarna: Sluten lövskog med gles buskskikt,

Skifferbranterna: Enstaka fristående granar, lövträd och buskage,

Övriga delar: Sluten granskog med inslag av enstaka lövträd och buskar i den övre delen och ett ökande lövinslag nedåt.

Åtgärd

Engångsåtgärd:

Underhållsåtgärd:

De lägst belägna delarna: Rövning av barrträd samt uppkommande yngre träd kring de äldre träden så länge dessa är livsdugliga, Därefter åtgärder för successiv självföryngring.

Skifferbranterna: Nedfallna träd och hyggesavfall avlägsnas från exponerade lägen. Lövträden bevaras i största möjliga utsträckning.

Övriga delar:

III FÖRSLAG TILL FRILUFTSANORDNINGAR

A Allmän målsättning

I enlighet med det planerade naturreservatets syfte (se I:A) skall allmänheten beredas möjlighet till friluftsliv i detsamma. Ett markområdes värde för rörligt friluftsliv är i hög grad beroende av hur det öppnas och inrättas för att ta emot besökarna, Därmed avses såväl information som olika typer av anordningar, t ex

väg- och stigsystem, rast- och parkeringsplatser och sanitära anordningar, Vid lokalisering och anläggande av friluftsanordningar är det väsentligt att hänsyn tas till rådande naturförhållanden. så att attraktiva partier blir tillgängliga samtidigt som andra mer känsliga partier undvikes. Där en lokalisering på grund av speciella förhållanden måste ske till förhållandevis känsliga terrängavsnitt måste förebyggande åtgärder vidtagas för att eliminera skadeverkningarna. Genom avtal med markägaren eller på annat sätt skall allmänhetens tillträde till reservatet tryggas och möjligheterna att nå området genom parkeringsplatser och vandringsleder säkerställas. Parkeringsplatsen ingår ej i vägområdet varför driften ej bekostas av vägförvaltningen. Vid parkeringsplats skall erforderliga sanitära anordningar finnas. Sopor och eventuella latrinkärl skall omhändertas genom avtal med kommunen.

Friluftsanordningarna bör ges hög prioriteringsgrad.

B Information och friluftsanordningar

Vandringsleder skall anläggas enligt bilagda karta, Utmärkning skall ske enligt svensk standard och spångning utföras över alla fuktiga partier. Stängselgenomgångar anordnas i lämplig omfattning ledmarkeringar, spänger och stängselgenomgångar skall underhållas vid behov och lederna i övrigt hållas i sådant skick att framkomligheten ej försväras.

Informationsskyltar enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar skall uppsättas vid rast- och parkeringsplatserna. Skyltarna skall underhållas vid behov,

Vägvisning och ledmarkeringar skall anordnas där sådan erfordras samt utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. Vägvisare och ledmarkeringar skall underhållas vid behov.

Gränsmarkering skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar och skall underhållas vid behov,

IV ANSVARSFÖRDELNING

I det planerade naturreservatet skall till övervägande delen bedrivas fortsatt traditionell skötsel enligt denna skötselplan i första hand genom markägarens försorg. När markägaren/brukaren på grund av särskilda skäl ej har möjlighet att själv bedriva sådan skötsel och förvaltaren påfordrar dess utförande enligt denna skötselplan åligger det förvaltaren att ta upp förhandling med markägaren angående dess utförande, Därvid skall i första hand eftersträvas en lösning, som ger markägaren/brukaren möjlighet att ombesörja en fortsatt traditionell skötsel, Låter detta sig ej göra äger förvaltaren rätt att efter samråd med markägaren utföra skötseln enligt denna skötselplan,

Underlåter markägaren/brukaren att utan särskilda skäl utföra traditionell skötsel enligt denna skötselplan äger förvaltaren rätt att efter samråd med markägaren utföra sådan skötsel.

Då åtgärder utöver traditionell skötsel ej sker genom markägarens försorg och förvaltaren påfordrar dess utförande enligt denna skötselplan, åligger det förvaltaren att ta upp förhandling med markägaren angående dess utförande.

Därvid skall i första hand eftersträvas en lösning, som ger markägaren/brukaren möjlighet att utföra ifrågavarande åtgärder. Låter detta sig ej göra äger förvaltaren rätt att i samråd med markägaren utföra dessa enligt denna skötselplan.

Förvaltaren skall svara för informations- och friluftsanordningar enligt denna plan samt för renhållning inom det planerade naturreservatet till följd av allmänhetens utnyttjande. Ansvarsfördelningen för skötsel av informations- och friluftsanordningar utanför reservatet skall klargöras genom avtal med berörda markägare eller på annat lämpligt sätt.

Ordförklaringar

Buskskikt:	Term, som används vid vegetationsbeskrivning och avser buskar samt lågvuxna, unga träd.
Diabas:	Hård bergart, som uppkommit ur en bergartsmälta. Diabas bildar det översta lagret på flertalet platåberg, bl a på Billingen.
Erosion:	Bortnötning av fasta beståndsdelar från jordytan genom vattnets, vindens eller isens verksamhet.
Fältskikt:	Term som används vid vegetationsbeskrivning och avser örter, ris, gräs och små plantor av träd och buskar upp till dryg halvmeterhöjd.
Föryngring:	I föreliggande förslag till skötselplan avses med denna term naturlig föryngring, d v s självsådd eller rotskott.
Gallring:	Beståndsvårdande utglesning av skog under tillvaratagande av virke.
Morän:	Bergartsmaterial, som transporterats av inlandsisen och avlagrats direkt av denna
Omloppstid:	Tiden från det år ett bestånd anläggs tills avverkning sker.
Ravin:	Dalgång, uppkommen genom erosion av rinnande vatten i lösa berg- eller jordarter.
Röjning:	Borttagande av unga träd, buskar och sly utan ekonomiskt utbyte.
Talus:	Rasbrant, blockmark nedanför branta stup.
Trädsikt:	Term, som används vid vegetationsbeskrivning och avser träden.

Bilaga till skötselplan (III)

Informations- och friluftsanordningar skall ges högsta prioritet. Dessa skall iordningställas snarast möjligt och därefter underhållas.

Vården av landskapet skall i första hand inriktas på att förhindra ytterligare igenväxning.

Alltefter tillgång på medel och med beaktande av kommande underhållsåtgärder skall en restaurering ske av igenvuxna delar. Restaurera de delar skall vårdas så att igenväxning i största möjliga utsträckning förhindras.

För restaureringsåtgärderna, som är av engångskaraktär, har gjorts en angelägenhetsgradering enligt följande:

- I Åtgärderna är särskilt angelägna och bör ske inom den närmsta 5-årsperioden.
- II Åtgärderna är angelägna och bör ske inom den närmsta 10-årsperioden.
- III Åtgärderna torde ej behöva aktualiseras inom den närmsta 10-årsperioden.

Skötselområde	Areal (ha)	Prioritering
1	1,9	III
2	1,2	III
3	1,0	II
4	5,4	III
5	1,0	III
6	2,2	I
7	8,8	III
8	5,4	III